

10 Μαΐου, 1996

[ΚΑΛΛΗΣ, Δ/στής]

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 146 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΧΑΡΗΣ ΒΙΚΤΩΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ,

Αιτητής,

v.

ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΜΕΣΩ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ,

Καθ' ων η αίτηση.

(Υπόθεση Αρ. 972/92)

Επίταξη — Σκοπός — Εξειδίκευσή του στο διάταγμα επίταξης — Τόσο ο σκοπός του επιδικίου διατάγματος όσο και ο βαθμός εξειδίκευσής του κρίθηκαν εντός των ορίων του Ν. 21/62 — Περιστάσεις — Ερμηνεία του Αρθρου 4(1) του Νόμου.

5

Επίταξη — Φύση — Νομολογιακός καθορισμός των εξουσιών της επιτάσσουσας αρχής — Πρόκριση της καθολικότητας των εξουσιών αυτών.

10

Προσφυγή βάσει του Αρθρου 146 του Συντάγματος — Γενικό βάρος αποδείξεως και εξειδίκευσή του — Ενέργεια του Δικαστηρίου σε περίπτωση μη αποσείσεως του βάρους αποδείξεως.

15

Επίταξη — Επίταξη ακινήτου ιδιοκτησίας — Το γενικότερο ζήτημα της επιλογής του προς επίταξη (ή απαλλοτρίωση) τεμαχίου — Καθαρά τεχνικό ζήτημα — Νομολογιακά πορίσματα — Εφαρμογή τους στα γεγονότα της κριθείσα περίπτωσης.

20

Ο αιτητής προσέβαλε το διάταγμα επίταξης της ακίνητης ιδιοκτησίας για ποικιλία λόγων.

Το Ανώτατο Δικαστήριο, απορρίπτοντας την προσφυγή, αποφάσισε ότι:

1. Η αποκατάσταση λειτουργικότητας προσβάσεων οι οποίες είχαν αποκοπεί ή επηρεασθεί λόγω της κατασκευής του κυρίως έργου, εν προκειμένω, δηλαδή του δρόμου Λεμεσού-Πλατρών, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του κυρίως έργου. Χωρίς την αποκατάσταση της λειτουργικότητας των προσβάσεων εκείνων το κυρίως έργο παραμένει ημιτελές και ασυμπλήρωτο. Δρόμος ο οποίος στην πορεία κατασκευής του καταστρέφει άλλους δρόμους ή τους θέτει εκτός λειτουργίας δεν μπορεί να είναι συμπληρωμένος. Για να συμπληρωθεί η κατασκευή ενός δρόμου πρέπει να αποκατασταθούν και οι συνέπειες, σε άλλους εφαιπτόμενους δρόμους ή προσβάσεις, που έχουν προκύψει από την κατασκευή του. Η αποκατάσταση της λειτουργικότητας της πιο πάνω πρόσβασης ήταν έργο άρρηκτα συνδεδεμένο με το κυρίως έργο. Ήταν μέρος του έργου “κατασκευής, βελτίωσης, ευθυγράμμισης και ασφαλτόστρωσης” του δρόμου Λεμεσού-Πλατρών το οποίο είναι έργο δημόσιας ωφέλειας.

2. Σύμφωνα με το Άρθρο 4(1) πρέπει να καθορίζεται σαφώς ο σκοπός για τον οποίο η “επίταξη κατέστη αναγκαία”. Κατά πόσο ο σκοπός ο οποίος αναφέρεται στο διάταγμα είναι αρκετά σαφής έτσι ώστε να ικανοποιεί τις πιο πάνω νομοθετικές διατάξεις αποτελεί ζήτημα το οποίο εξαρτάται από τη φύση του σκοπού και τις περιστάσεις κάτω από τις οποίες είχε εκδοθεί το διάταγμα.

Σκοπός της πιο πάνω νομοθετικής διάταξης είναι να δίνει επαρκή πληροφόρηση στον ενδιαφερόμενο ιδιοκτήτη για να μπορεί να ασκεί τα δικαιώματά του δυνάμει του Άρθρου 146.1 του Συντάγματος (*Βασιάδου*). Αυτή η νομοθετική διάταξη έχει τη σημασία που έχει η αιτιολογία διοικητικών πράξεων σύμφωνα με τις αρχές του διοικητικού δικαίου. Σύμφωνα με αυτές τις αρχές η αιτιολογία πρέπει να παρέχει στο δικαστή τα απαραίτητα ειδικά και συγκεκριμένα στοιχεία για τη διακρίβωση της νομιμότητας της διοικητικής πράξεως. Αν η αιτιολογία είναι τόσο αόριστη και ασαφής ώστε να καθιστά ανέφικτο το δικαστικό έλεγχο δεν είναι νόμιμη και οδηγεί στην ακύρωση της πράξεως.

Εδώ έχει με σαφήνεια καθορισθεί ο σκοπός για τον οποίο είχε καταστεί αναγκαία η επίταξη. Δεν ήταν απαραίτητη η περαιτέρω εξειδίκευση του σκοπού.

Το διάταγμα παρέχει στο δικαστήριο τα ειδικά και συγκεκριμένα στοιχεία για τη διακρίβωση της νομιμότητάς του. Δεν είναι αόριστο και ασαφές. Πρόκειται για κατασκευή υπεραστικού δρόμου η οποία, σίγουρα, καθιστά αναγκαία την απαλλοτρίωση ή επίταξη μεγάλου αριθμού τεμαχίων ακίνητης ιδιοκτησίας. Ο σκοπός για

τον οποίο χρειάζονται ποικίλει σε μεγάλο βαθμό, π.χ. μερικά τεμάχια μπορεί να χρειάζονται για διαπλάτυνση του δρόμου, άλλα για ευθυγράμμιση και άλλα για αποκατάσταση λειτουργικότητας άλλων δρόμων.

5

Έχοντας υπόψη τη γενική φύση του έργου - κατασκευή δρόμου - το δικαστήριο θεωρεί ότι δεν είναι αναγκαία η εξειδίκευση και συγκεκριμενοποίηση του σκοπού. Είναι αρκετό αν γίνεται αναφορά στο γενικό σκοπό της επίταξης όπως είναι εδώ η περίπτωση. Το επίδικο διάταγμα περιέχει την αιτιολογία η οποία είναι αναγκαία για τη διακρίβωση της νομιμότητάς του και για την άσκηση δικαστικού ελέγχου.

10

3. Ο αιτητής έχει επίσης υποστηρίξει ότι οι καθ' ων η αίτηση έχουν προβεί στην εκτέλεση μόνιμων έργων - ασφαλτόστρωση έκτασης περίπου 2.500 τ.μ. και τοποθέτησαν ταμμεντοσωλήνες - γεγονός που δε συνάδει με τη φύση της επίταξης η οποία είναι εξαιρετικό και προσωρινό μέτρο "στέρησης της κατοχής χρήσης και κάλυψης ιδιοκτησίας, αντίθετα με την αναγκαστική απαλλοτρίωση που είναι μόνιμο μέτρο στέρησης ιδιοκτησίας".

15

20

Η πιο πάνω θέση έχει αντιμετωπισθεί αρνητικά από τη νομολογία.

25

4. Τελικά ο ευπαίδευτος συνήγορος του αιτητή υποστήριξε ότι ο πλαγιόδρομος θα μπορούσε να κατασκευαστεί "στα βόρεια σύνορα του ακινήτου του αιτητή, ήτοι τα σύνορα των τεμαχίων 153 και 138 χρησιμοποιώντας μέρος και των δυο ακινήτων".

30

Επί προσφυγής το αρχικό βάρος απόδειξης, της ικανοποίησης δηλαδή του δικαστηρίου ότι πρέπει να επέμβει, βαρύνει τον αιτητή. Ενόψει της ένορκης δήλωσης των καθ' ων η αίτηση εδώ το μέρος το οποίο φέρει το βάρος της απόδειξης - ο αιτητής - έπρεπε να αποδείξει τους σχετικούς ισχυρισμούς του με προφορική μαρτυρία. Ο αιτητής δεν έχει επιχειρήσει κάτι τέτοιο. Δεν μπορεί επομένως να δοθεί οποιαδήποτε βαρύτητα στον σχετικό ισχυρισμό του. Επομένως ο σχετικός λόγος ακυρώσεως θα πρέπει να εξεταστεί με βάση το πραγματικό υπόβαθρο, όπως αυτό έχει τεθεί με την πιο πάνω ένορκη δήλωση.

35

40

Το νομικό υπόβαθρο έχει διασαφηνισθεί σε σειρά αποφάσεων της νομολογίας. Δεν εναπόκειται στο δικαστήριο να ασκήσει την δική του διακριτική ευχέρεια στη θέση εκείνης της Διοίκησης αναφορικά με την επιλογή μεταξύ δύο εξίσου κατάλληλων τεμαχίων η απόκτηση των οποίων συνεπάγεται περίπου την ίδια ταλαιπωρία.

Το ζήτημα της επιλογής του τεμαχίου μέσα στο οποίο θα κατασκευάζετο ο πλαγιόδρομος αποτελεί καθαρά τεχνικό ζήτημα. Ο σχετικός κανόνας έχει διατυπωθεί ως πιο κάτω στην *Lanitis E. C. Estates Ltd κ.ά. ν. Δημοκρατίας* (απόφαση ολομέλειας) η οποία υιοθετήθηκε στην *Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου κ.ά. ν. Δημοκρατίας* (απόφαση ολομέλειας). 5

Στην κρινόμενη υπόθεση όχι μόνο δεν έχει αγνοηθεί ένα “ήττον” επαχθές μέσο αλλά, σύμφωνα με το ενώπιον του δικαστηρίου υλικό το μέσο που έχει επιλεγεί ήταν το μόνο ενδεδειγμένο. 10

Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα.

Αναφερόμενες υποθέσεις:

- Vasiadou v. Republic* (1973) 3 C.L.R. 241, 15
- Aspri v. Republic* 4 R.S.C.C. 57,
- Papadopoulou a.o. v. Republic* (1971) 3 C.L.R. 317, 20
- Ταμασίου ν. Δημοκρατίας* (1991) 4 Α.Α.Δ. 1188,
- Ιωσηφίδης ν. Γενικού Εισαγγελέως* (1990) 3 Α.Α.Δ. 4599, 25
- HadjiIossif a.o. v. Republic* (1987) 3 C.L.R. 1567,
- Demetriou a.o. v. Republic* (1986) 3 C.L.R. 664,
- Coussoumides v. Republic* (1966) 3 C.L.R. 1, 30
- Makrides v. Republic* (1967) 3 C.L.R. 147,
- Pissas (No.2) v. E.A.C.* (1966) 3 C.L.R. 784, 35
- Tikkiris a.o. v. E.A.C.* (1970) 3 C.L.R. 291,
- Lanitis E.C. Estates Ltd κ.ά. ν. Δημοκρατίας* (1989) 3 Α.Α.Δ. 3252,
- Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου κ.ά. ν. Δημοκρατίας* (1990) 3 Α.Α.Δ. 1175. 40

Προσφυγή.

Προσφυγή εναντίον της απόφασης των καθ' ων η αίτηση για

την Επίταξη ενός τεμαχίου γης ιδιοκτησία του αιτητή στα πλαίσια κατασκευής του δρόμου Λεμεσού - Πλατρών.

M. B. Ιωάννου, για τον Αιτητή.

5

Γ. Παπαϊωάννου, Δικηγόρος της Δημοκρατίας, για τους Καθ' ων η αίτηση.

Cur. adv. vult.

10

ΚΑΛΛΗΣ, Δ.: Ο αιτητής είναι ιδιοκτήτης ενός τεμαχίου γης με αρ. 153 στην ενορία Αγίας Φύλας, στη Λεμεσό. Στα πλαίσια κατασκευής του δρόμου Λεμεσού-Πλατρών ο Υπουργός Συγκοινωνιών και Έργων ("ο Υπουργός") με διάταγμα ημερ. 12.12.1991 διέταξε την επίταξη μέρους του πιο πάνω τεμαχίου. Το διάταγμα εκείνο δεν αποτελεί μέρος της παρούσας προσφυγής.

15

Η χωρομετρική εργασία για τη μελέτη κατασκευής του πιο πάνω δρόμου έγινε το 1989. Κατά τη διεξαγωγή της εν λόγω μελέτης δεν υπήρχε ασφαλτοστρωμένη πρόσβαση στη χιλιομετρική θέση 5+456 περίπου, στη δεξιά πλευρά του δρόμου όταν κάποιος κατευθύνεται από Λεμεσό προς Πλάτρες.

20

Στο στάδιο κατασκευής του πιο πάνω δρόμου διαπιστώθηκε ότι υπήρχε ασφαλτοστρωμένη πρόσβαση στην πιο πάνω θέση. Με την κατασκευή όμως του δρόμου η εν λόγω πρόσβαση αποκόπηκε και η επανασύνδεσή της στο ίδιο σημείο με το δρόμο Λεμεσού-Πλατρών θεωρήθηκε αδύνατη λόγω της μεγάλης υψομετρικής διαφοράς που υπάρχει. Η παλαιά κλίση πρόσβασης ήταν 14.72% ενώ η νέα κλίση πρόσβασης σε περίπτωση σύνδεσής της στο ίδιο σημείο θα ήταν 26% (βλ. επιστολή ημερ. 27.7.92, Τεκ. 1).

30

Μετά από μελέτη όλων των στοιχείων ο άξονας της πρόσβασης είχε καθορισθεί μέσα από το πιο πάνω τεμάχιο του αιτητή και το τεμάχιο 154. (βλ. επιστολή ημερ. 3.9.92, Παράρτημα Β στην ένσταση και επιστολή ημερ. 28.8.92, Τεκ. 1).

35

Με βάση τα πιο πάνω γεγονότα ο Υπουργός, με διάταγμα ("το επίδικο διάταγμα") ημερ. 13.10.92, διέταξε την επίταξη μέρους του πιο πάνω τεμαχίου καθώς και μέρους ενός άλλου τεμαχίου - 154. Το μέρος του τεμαχίου του αιτητή που επηρεάζεται από το επίδικο διάταγμα σημειώνεται με κόκκινο χρώμα στο Παράρτημα 'Β' της ένστασης. Σύμφωνα με το επίδικο διάταγμα η πιο πάνω ιδιο-

40

κτησία ήταν “αναγκαία για τους πιο κάτω σκοπούς δημόσιας ωφέλειας, δηλ. για τη δημιουργία και ανάπτυξη των δημόσιων οδών στη Δημοκρατία ή οποιοδήποτε από τους σκοπούς αυτούς και η επίταξη της επιβάλλεται για τους πιο κάτω λόγους, δηλ. για την κατασκευή, βελτίωση, ευθυγράμμιση και ασφαλτόστρωση του δρόμου Λεμεσού-Πλατρών”.

Μετά την δημοσίευση του επίδικου διατάγματος ακολούθησε η παρούσα προσφυγή εναντίον των 4 καθ’ ων η αίτηση με την οποία ο αιτητής ζητούσε 3 θεραπείες. Κατά το στάδιο των διευκρινίσεων ο αιτητής απέσυρε την προσφυγή εναντίον των καθ’ ων η αίτηση 1, 3 και 4. Απέσυρε επίσης δυο από τις θεραπείες και περιόρισε την θεραπεία που ζητούσε σε εκείνη της παραγράφου ‘Β’. Την καταγράφω:

“Δήλωση του Δικατηρίου ότι το Διάταγμα επίταξης που δημοσιεύθηκε στην επίσημη εφημερίδα της Δημοκρατίας αρ. 2746 ημερ. 23.10.1992, Παράρτημα τρίτο Μέρος II Αρ. Γνωστοποίησης 1708 σχετικά με το τεμάχιο 153 (μέρος) του Χωρομετρικού Σχεδίου LIII 40 είναι παράνομο, άκυρο και εστερημένο οιοδήποτε εννόμου αποτελέσματος.”

Μετά από άδεια του Δικαστηρίου - με άλλη σύνθεση - οι διάδικοι καταχώρησαν ένορκες δηλώσεις. Εκ μέρους του αιτητή καταχωρήθηκε ένορκη δήλωση από τον Κώστα Παναγιώτου. Ο τελευταίος είναι χωρομέτρης με πείρα 25 ετών. Σύμφωνα με τον Κώστα Παναγιώτου ο πλαγιόδρομος θα “μπορούσε να κατασκευασθεί στα βόρεια σύνορα του Τεμ. 153 του αιτητού με τα σύνορα του τεμαχίου 138 χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα”. Εάν κατασκευάζετο “στα σύνορα των τεμαχίων 153 και 138 χρησιμοποιώντας μέρος και των δυο ακινήτων δεν θα επηρεάζετο σε τόση μεγάλη έκταση το ακίνητον του αιτητού, περίπου 2.500 μέτρα διότι θα χρησιμοποιείτο και μέρος του τεμαχίου 138 το οποίον εξυπηρετεί βασικά ο κατασκευασθείς πλαγιόδρομος”. Τελικά ο Κώστας Παναγιώτου (βλ. παραρ. 8 της ένορκης δήλωσής του) έχει προβάλει τη θέση ότι “η κατασκευή του πλαγιόδρομου στο ακίνητο του αιτητού δεν έγινε για σκοπούς της κατασκευής, βελτίωσης, ευθυγράμμισης και ασφαλτόστρωσης του δρόμου Λεμεσού-Πλατρών αλλά για εξυπηρέτηση ιδιωτικών γειτονικών ακινήτων και ιδιαίτερα του τεμαχίου 138”.

Η εικόνα των πραγματικών περιστατικών συμπληρώνεται με την ένορκη δήλωση της Ανθής Βραχίμη. Η τελευταία είναι εκτελεστικός μηχανικός 1ης τάξης στο Υπουργείο Συγκοινωνιών και

Έργων. Διαφώνησε με τις πιο πάνω θέσεις του Κώστα Παναγιώτου. Παραθέτω αυτούσιες τις σχετικές θέσεις της:

5 “Η πρόταση του κ. Παναγιώτου για κατασκευή της πρόσβασης στα βόρεια σύνορα των τεμαχίων 153 (ανήκει στον Αιτητή) και 138, Φ.Σ.ΛΙΙΙ.40, δεν θεωρείται κατάλληλη διότι σε περίπτωση υλοποίησής της το τεμάχιο του Αιτητή θα περιοριζέτο σε μεγαλύτερο βαθμό. Τούτο διότι λόγω υψομετρικών διαφορών του εδάφους θα χρειαζέτο μεγαλύτερη λωρίδα γης για την κατασκευή των προανών επιχωμάτωσης προς το τεμάχιο του Αιτητή. 10 Περαιτέρω διαφωνώ με τον ισχυρισμό που εκτίθεται στην παράγραφο 8 της ένορκης δήλωσης, ο οποίος προβλήθηκε και στην Γραπτή Αγόρευση του Αιτητή. Επί του προκειμένου υιοθετώ και επαναλαμβάνω αυτούσια την απάντηση των Καθ’ ων 15 η αίτηση η οποία δόθηκε σε σχέση με τον ισχυρισμό αυτό και εκτίθεται στην σελ. 5 της Γραπτής τους Αγόρευσης, αντίγραφο της οποίας επισυνάπτεται ως Τεκμήριο ‘Χ’.”

20 Ο πρώτος λόγος ακυρώσεως, όπως έχει αναπτυχθεί με την γραπτή αγόρευση του ευπαίδευτου συνηγόρου του αιτητή, αναφέρεται στους σκοπούς για τους οποίους έχει διαταχθεί η επίδικη επίταξη. Υποστήριξε ο ευπαίδευτος συνήγορος του αιτητή: Ο σκοπός που αναφέρεται στο επίδικο διάταγμα επίταξης είναι αναληθής, ανυπόστατος και απομακρυσμένος διότι ο πραγματικός σκοπός του 25 επίδικου διατάγματος δεν ήταν εκείνος που αναφέρεται στο διάταγμα “αλλά η παροχή διόδου προς εξυπηρέτησιν γειτονικών προς το ακίνητον του αιτητού ακινήτων και ειδικότερα του γειτονικού τεμαχίου 138”. Οι σκοποί για τους οποίους “περιουσία δύναται να 30 επιταχθεί αναφέρονται στο άρθρο 3(1) του περί Επιτάξεως Ιδιοκτησίας Νόμου, 1962 (Ν 21/62) και στους εν λόγω σκοπούς δεν περιλαμβάνεται και η παροχή διόδου δι’ εξυπηρέτησιν ιδιωτικής περιουσίας”.

35 Για επίλυση του νομικού ζητήματος που εγείρεται από τον πιο πάνω λόγο ακυρώσεως παρίσταται ανάγκη να αναφερθώ στα γεγονότα που σχετίζονται με την πρόσβαση στο πιο πάνω τεμάχιο 138.

40 Όπως αναφέρεται στο πιστοποιητικό εγγραφής ακίνητης ιδιοκτησίας του κτήματος του αιτητή (Παράρτημα ‘Ε’ στη γραπτή του αγόρευση) το τεμάχιο του υπόκειται σε δικαίωμα διάβασης κατά μήκος της νότιας πλευράς του προς όφελος του τεμαχίου 138. Κατά τη διεξαγωγή της χωρομετρικής εργασίας για τη μελέτη κατασκευής του δρόμου Λεμεσού-Πλατρών δεν υπήρχε δρόμος στο συ-

γκεκριμένο κομμάτι του τεμαχίου του αιτητή που υπόκειται σε δικαιώμα διάβασης. Όμως στο στάδιο κατασκευής του δρόμου διαπιστώθηκε ότι υπήρχε ασφαλτοστρωμένη πρόσβαση στο εν λόγω μέρος του τεμαχίου.

5

Ήταν παραδεκτό από τον αιτητή ότι με την κατασκευή του δρόμου Λεμεσού-Πλατρών η πιο πάνω πρόσβαση αποκόπηκε (βλ. σχέδιο που επισυνάπτεται στη γραπτή αγόρευση του συνήγορου του όπου κάτω από τον τίτλο “επεξηγήσεις” αναφέρονται τα ακόλουθα: “Το εν λόγω δικαίωμα διάβασης δεν χρησιμοποιείται τώρα καθ’ ότι με τη διεύρυνση του δρόμου Λεμεσού-Πλατρών και στο σημείο όπου τούτο εφάπτεται του εν λόγω δρόμου έχει δημιουργηθεί ψηλός απότομος κρημνός”).

10

Έχω ήδη αναφερθεί στους σκοπούς του επίδικου διατάγματος όπως είχαν τεθεί στο επίδικο διάταγμα (βλ. σελ. 93-94). Σύμφωνα με την ένορκη δήλωση της Ανθής Βραχίμη η αποκατάσταση της λειτουργικότητας δρόμων οι οποίοι επηρεάζονται από κατασκευή νέου δρόμου αποτελεί μέρος της μελέτης οδοποιίας.

15

20

Φαίνεται από τα πιο πάνω γεγονότα ότι λόγω του έργου κατασκευής του πιο πάνω δρόμου είχε αποκοπεί η πρόσβαση προς το τεμάχιο 138. Φαίνεται, επίσης, ότι σκοπός της επίδικης επίταξης ήταν η αποκατάσταση πρόσβασης προς το Τεμ. 138, δηλαδή η αποκατάσταση της λειτουργικότητας δρόμου ο οποίος είχε επηρεασθεί από την κατασκευή του δρόμου Λεμεσού-Πλατρών.

25

Θεωρώ ότι η αποκατάσταση λειτουργικότητας προσβάσεων οι οποίες είχαν αποκοπεί ή επηρεασθεί λόγω της κατασκευής του κυρίως έργου, δηλαδή του δρόμου Λεμεσού-Πλατρών, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του κυρίως έργου. Χωρίς την αποκατάσταση της λειτουργικότητας των προσβάσεων εκείνων το κυρίως έργο παραμένει ημιτελές και ασυμπλήρωτο. Δρόμος ο οποίος στην πορεία κατασκευής του καταστρέφει άλλους δρόμους ή τους θέτει εκτός λειτουργίας δεν μπορεί να είναι συμπληρωμένος. Για να συμπληρωθεί η κατασκευή ενός δρόμου πρέπει να αποκατασταθούν και οι συνέπειες, σε άλλους εφαιπτόμενους δρόμους ή προσβάσεις, που έχουν προκύψει από την κατασκευή του. Θεωρώ επομένως ότι η αποκατάσταση της λειτουργικότητας της πιο πάνω πρόσβασης ήταν έργο άρρηκτα συνδεδεμένο με το κυρίως έργο. Ήταν μέρος του έργου “κατασκευής, βελτίωσης, ευθυγράμμισης και ασφαλτοστρώσης” του δρόμου Λεμεσού-Πλατρών το οποίο είναι έργο δημόσιας ωφέλειας. Ακολουθεί πως ο πιο πάνω λόγος ακυρώσεως δεν μπορεί να πετύχει.

30

35

40

5 Συναφής με τον πιο πάνω λόγο ακυρώσεως ήταν και η εισήγηση του ευπαιδευτου συνήγορου του αιτητή ότι το επίδικο διάταγμα “αντίθετα με τις πρόνοιες του άρθρου 4 του Νόμου 21/62 δεν καθορίζει με σαφήνεια τον σκοπό για τον οποίο κατέστη αναγκαία η επίταξη ούτε τους λόγους επίταξης”.

10 Πράγματι σύμφωνα με το άρθρο 4(1) πρέπει να καθορίζεται σαφώς ο σκοπός για τον οποίο η “επίταξη κατέστη αναγκαία”. Κατά πόσο ο σκοπός ο οποίος αναφέρεται στο διάταγμα είναι αρκετά σαφής έτσι ώστε να ικανοποιεί τις πιο πάνω νομοθετικές διατάξεις αποτελεί ζήτημα το οποίο εξαρτάται από τη φύση του σκοπού και τις περιστάσεις κάτω από τις οποίες είχε εκδοθεί το διάταγμα (*Βασιάδου ν. Δημοκρατίας* (1973) 3 Α.Α.Δ. 241, 250, 251).

15 Σκοπός της πιο πάνω νομοθετικής διάταξης είναι να δίνει επαρκή πληροφόρηση στον ενδιαφερόμενο ιδιοκτήτη για να μπορεί να ασκεί τα δικαιώματα του δυνάμει του άρθρου 146.1 του Συντάγματος (*Βασιάδου*, πιο πάνω, σελ. 251). Αυτή η νομοθετική διάταξη έχει τη σημασία που έχει η αιτιολογία διοικητικών πράξεων σύμφωνα με τις αρχές του διοικητικού δικαίου. Σύμφωνα με 20 αυτές τις αρχές η αιτιολογία πρέπει να παρέχει στο δικαστή τα απαραίτητα ειδικά και συγκεκριμένα στοιχεία για τη διακρίβωση της νομιμότητας της διοικητικής πράξεως. Αν η αιτιολογία είναι 25 έλεγχος δεν είναι νόμιμη και οδηγεί στην ακύρωση της πράξεως (*Δαγτόγλου*, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, 3η έκδοση, 1992, παραρ. 636, 642 και 647).

30 Στην κρινόμενη υπόθεση το επίδικο διάταγμα αναφέρει ότι η “επίταξη επιβάλλεται για την κατασκευή, βελτίωση, ευθυγράμμιση και ασφαλίωση του δρόμου Λεμεσού-Πλατρών”. Θεωρώ ότι έχει με σαφήνεια καθορισθεί ο σκοπός για τον οποίο είχε καταστεί αναγκαία η επίταξη. Δεν ήταν απαραίτητη η περαιτέρω εξειδίκευση του σκοπού.

35 Το διάταγμα παρέχει στο δικαστήριο τα ειδικά και συγκεκριμένα στοιχεία για τη διακρίβωση της νομιμότητάς του. Δεν είναι αόριστο και ασαφές. Πρόκειται για κατασκευή υπεραστικού δρόμου η οποία, σίγουρα, καθιστά αναγκαία την απαλλοτριώση ή επίταξη 40 μεγάλου αριθμού τεμαχίων ακίνητης ιδιοκτησίας. Ο σκοπός για τον οποίο χρειάζονται ποικίλει σε μεγάλο βαθμό, π.χ. μερικά τεμάχια μπορεί να χρειάζονται για διαπλάτυνση του δρόμου, άλλα για ευθυγράμμιση και άλλα για αποκατάσταση λειτουργικότητας άλλων δρόμων.

Θεωρώ ότι έχοντας υπόψη τη γενική φύση του έργου - κατασκευή δρόμου - δεν είναι αναγκαία η εξειδίκευση και συγκεκριμενοποίηση του σκοπού. Είναι αρκετό αν γίνεται αναφορά στο γενικό σκοπό της επίταξης όπως είναι εδώ η περίπτωση. Το επίδικο διάταγμα περιέχει την αιτιολογία η οποία είναι αναγκαία για τη διακρίβωση της νομιμότητάς του και για την άσκηση δικαστικού ελέγχου. Για τους πιο πάνω λόγους ο σχετικός λόγος ακυρώσεως δεν μπορεί να πετύχει.

Ο αιτητής έχει επίσης υποστηρίξει ότι οι καθ' ων η αίτηση έχουν προβεί στην εκτέλεση μόνιμων έργων - ασφαλτόστρωση έκτασης περίπου 2.500 τ.μ. και τοποθέτησαν τσιμεντοσωλήνες - γεγονός που δεν συνάδει με τη φύση της επίταξης η οποία είναι εξαιρετικό και προσωρινό μέτρο "στέρησης της κατοχής χρήσης και κάρπωσης ιδιοκτησίας, αντίθετα με την αναγκαστική απαλλοτρίωση που είναι μόνιμο μέτρο στέρησης ιδιοκτησίας".

Η πιο πάνω θέση έχει αντιμετωπισθεί αρνητικά από τη νομολογία μας (βλ. *Ασπρή ν. Δημοκρατίας* 4 R.S.C.C. 57, 61, *Παπαδοπούλου κ.ά. ν. Δημοκρατίας* (1971) 3 Α.Α.Δ. 317, 335, 336, *Ταμασιού ν. Δημοκρατίας* (1991) 4 Α.Α.Δ. 1188, *Ιωσηφίδης ν. Γενικού Εισαγγελέα* (1990) 3 Α.Α.Δ. 4599, *Χατζηϊωσήφ και Άλλοι ν. Δημοκρατίας* (1987) 3 Α.Α.Δ. 1567, *Βασιάδου* (πιο πάνω), *Δημητρίου και Άλλοι ν. Δημοκρατίας* (1986) 3 Α.Α.Δ. 664, 671).

Η σχετική θέση της νομολογίας έχει διαμορφωθεί ενόψει του άρθρου 6(2) του Νόμου 21/62 σύμφωνα με το οποίο:

"..... διαρκούσης δε της προμνησθείσης περιόδου η επιτάσσουσα αρχή, ή αναλόγως της περιπτώσεως η απαλλοτριούσα αρχή εις ην παρεχωρήθη προσωρινώς η τοιαύτη ιδιοκτησία υπό της επιτασσούσης αρχής, δύναται να πράξει παν ότι οιονδήποτε πρόσωπον έχον συμφέρον επί τοιαύτης ιδιοκτησίας θα εδικαιούτο να πράξει δυνάμει του τοιούτου συμφέροντος."

Στην *Παπαδοπούλου* (πιο πάνω) το ζήτημα έχει τεθεί ως πιο κάτω:

"Κατά την άποψή μου το πιο πάνω λεκτικό του Νόμου είναι πολύ ισχυρό και επιδέχεται μόνο μιας ερμηνείας: Ότι η επιτάσσουσα αρχή μπορεί να πάρει τη θέση του ιδιοκτήτη και να κάμει οτιδήποτε σε σχέση με τον σκοπό δημόσιας ωφέλειας περιλαμβανομένου και της ανέγερσης οποιουδήποτε κτιρίου ή οικοδομής πάνω στην ιδιοκτησία."

Στην *Ταμασίου* (πιο πάνω) το ζήτημα έχει αντιμετωπισθεί ως εξής:

5 “Ο περιορισμός της διάρκειας της επίταξης σε τρία χρόνια, δεν αποκλείει την επίτευξη σκοπού δημόσιας ωφέλειας με πολύ μεγαλύτερη διάρκεια, ακόμα και μόνιμη. Έναρξη διαδικασίας για απαλλοτρίωση, συνήθως, ακολουθεί ή προηγείται της επίταξης, που είναι μέτρο προσωρινό. Όταν η διαδικασία της απαλλοτρίωσης και μεταβίβασης της ιδιοκτησίας δεν συμπληρωθεί, είναι όμως αναγκαίο να αρχίσει η εκτέλεση έργου δημόσιας ωφέλειας, ανάλογα με τα περιστατικά της υπόθεσης, η ιδιοκτησία μπορεί νόμιμα να επιταχθεί για έναρξη του έργου. Εάν η απαλλοτρίωση δεν τελεσφορήσει, τόσον η παράγραφος 8 του Άρθρου 23 του Συντάγματος, όσον και το Άρθρο 8 του Νόμου, 10 προβλέπουν για αποζημίωση ιδιοκτησίας για ο,τιδήποτε έγινε στη διάρκεια της επίταξης με βάση το διάταγμα της επίταξης, 15 συμπεριλαμβανομένης και της επαναφοράς της περιουσίας στην αρχική της κατάσταση (status quo).”

20 Υπό το φως της πιο πάνω θέσης της νομολογίας κρίνω ότι ο σχετικός λόγος ακυρώσεως δεν μπορεί να πετύχει.

25 Τελικά ο ευπαίδευτος συνήγορος του αιτητή υποστήριξε ότι ο πλαγιόδρομος θα μπορούσε να κατασκευαστεί “στα βόρεια σύνορα του ακινήτου του αιτητή, ήτοι τα σύνορα των τεμαχίων 153 και 138 χρησιμοποιώντας μέρος και των δυο ακινήτων”. Πραγματικό υπόβαθρο της πιο πάνω εισήγησης ήταν η θέση που διατυπώθηκε στην πιο πάνω ένορκη δήλωση του Κώστα Παναγιώτου. Πρέπει να τονισθεί ότι η πλευρά των καθ’ ων η αίτηση δεν έχει αποδεχθεί 30 την σχετική θέση του εμπειρογνώμονα του αιτητή Κώστα Παναγιώτου. Είχε με την ένορκη δήλωση της Ανθής Βραχίμη προβάλει μια διαφορετική θέση (βλ. ένορκη δήλωση της Ανθής Βραχίμη στη σελ. 95).

35 Πρόκειται για προσφυγή. Το αρχικό βάρος απόδειξης, της ικανοποίησης δηλαδή του δικαστηρίου ότι πρέπει να επέμβει, βαρύνει τον αιτητή (*Κουσουμίδης ν. Δημοκρατίας* (1966) 3 Α.Α.Δ. 1, *Μακρίδης ν. Δημοκρατίας* (1967) 3 Α.Α.Δ. 147, 153). Ενόψει της ένορκης δήλωσης της Ανθής Βραχίμη το μέρος το οποίο φέρει το βάρος 40 της απόδειξης - ο αιτητής - έπρεπε να αποδείξει τους σχετικούς ισχυρισμούς του με προφορική μαρτυρία. Ο αιτητής δεν έχει επιχειρήσει κάτι τέτοιο. Δεν μπορεί επομένως να δοθεί οποιαδήποτε βαρύτητα στον σχετικό ισχυρισμό του. Επομένως ο σχετικός λόγος ακυρώσεως θα πρέπει να εξεταστεί με βάση το πραγματικό

υπόβαθρο, όπως αυτό έχει τεθεί με την πιο πάνω ένορκη δήλωση της Ανθής Βραχίμη.

Το νομικό υπόβαθρο έχει διασαφηνισθεί σε σειρά αποφάσεων της νομολογίας μας. Δεν εναπόκειται στο δικαστήριο να ασκήσει την δική του διακριτική ευχέρεια στη θέση εκείνης της Διοίκησης αναφορικά με την επιλογή μεταξύ δυο εξίσου κατάλληλων τεμαχίων η απόκτηση των οποίων συνεπάγεται περίπου την ίδια ταλαιπωρία (*Πισσάς (Αρ. 2) ν. Α.Η.Κ.* (1966) 3 Α.Α.Δ. 784, 791, 792, *Τικκίρης και Άλλοι ν. Α.Η.Κ.* (1970) 3 Α.Α.Δ. 291, 306).

Το ζήτημα της επιλογής του τεμαχίου μέσα στο οποίο θα κατασκευάζεται ο πλαγιόδρομος αποτελεί καθαρά τεχνικό ζήτημα. Ο σχετικός κανόνας έχει διατυπωθεί ως πιο κάτω στην *Lanitis E. C. Estates Ltd κ.ά. ν. Δημοκρατίας* (1989) 3 Α.Α.Δ. 3252 (απόφαση ολομέλειας) η οποία υιοθετήθηκε στην *Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου κ.ά. ν. Δημοκρατίας* (1990) 3 Α.Α.Δ. 1175 (απόφαση ολομέλειας):

“Είναι νομολογιακά θεμελιωμένο πως η κρίση της Αρχής αναφορικά με την αναγκαιότητα ενός έργου για το δημόσιο συμφέρο ή ωφέλεια, δεν ελέγχεται από τα Διοικητικά Δικαστήρια. Το ίδιο ισχύει όπου απαιτούνται ειδικές τεχνικές γνώσεις για τη δημιουργία του. (Δες: Κυριακόπουλου: Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 4η έκδοση, Τόμος Γ, σελ. 376). Από το Σύγγραμμα ‘Δίκαιο των Διοικητικών Πράξεων, του Στασινόπουλου’ διαβάζουμε επίσης τα εξής σχετικά:

‘Από πρακτικής όμως απόψεως, ο έλεγχος της ορθής χρησιμοποίησης των δεδομένων της τεχνικής πείρας είναι δυσχερέστερος ή ο έλεγχος της ορθής χρησιμοποίησης των δεδομένων της κοινής πείρας. Διότι το ελέγχον όργανον δύναται ευχερώς να αντικαταστήση την κρίσιν του ελεγχομένου οργάνου διά της ίδιας αυτού κρίσεως, αντλούν εκ της εξίσου και εις αυτό προσιτής πείρας, και ν’ αποφανθή π.χ. οτι κακώς η έννοια ‘τυχηρόν παίγνιον’ εξελήφθη ως περιλαμβανούσα και παίγνια, εφ’ ων ουδεμίαν ασκεί επιρροήν τυχηρόν τι στοιχείον, δεν δύναται όμως ευχερώς ν’ αποφανθή, εάν ορθώς εχαρκτηρίσθησαν τα α-γ κλινικά φαινόμενα ως αποδεικνύοντα φυματίωσιν του αξιωματικού. Θα ήτο δε εν μεγάλω μέρει άσκοπος η προσφυγή εις δεύτερον τεχνικόν πρόσωπον, χωρίς σαφείς ενδείξεις περί της υπεροχής της κρίσεως του δευτέρου έναντι της του πρώτου. Εκ πρακτι-

κών όθεν λόγων αποκλείεται κατά κανόνα ο έλεγχος της τεχνικής εκτιμήσεως, ως θέλομεν αναπτύξει κατωτέρω' .”

- 5 Όπως έχει ειπωθεί στην **Πισσάς (αρ.2)** (πιο πάνω), σελ. 791-92 το “γεγονός ότι ο υποσταθμός, μπορούσε πιθανόν να ανεγερθεί εξίσου καταλλήλως επί κάποιας άλλης γειτονικής ιδιοκτησίας, η οποία στο σύνολό της δημιουργεί την αυτή ταλαιπωρία στον ενδιαφερόμενο ιδιοκτήτη, όπως θα υποστεί και ο αιτητής λόγω της ανέγερσης του υποσταθμού δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η επίδικη απόφαση έχει ληφθεί κατά παράβαση των σχετικών αρχών. Αυτές οι αρχές τότε μόνο θα παραβιάζοντο εάν είχε αγνοηθεί ένα ‘ήττον’ επαχθές μέσο για επίτευξη του σκοπού της αναγκαστικής απαλλοτριώσης”.
- 10
- 15 Στην κρινόμενη υπόθεση όχι μόνο δεν έχει αγνοηθεί ένα “ήττον” επαχθές μέσο αλλά, σύμφωνα με το ενώπιόν μου υλικό (βλ. ένορκη δήλωση της Ανθής Βραχίμη), το μέσο που έχει επιλεγεί ήταν το μόνο ενδεδειγμένο.
- 20 Υπό το φως όλων των ανωτέρω ο σχετικός λόγος ακυρώσεως δεν μπορεί να πετύχει.

- 25 Η εισήγηση του ευπαίδευτου συνηγόρου του αιτητή - περιέχεται στην απαντητική του αγόρευση - ότι η επίδικη επίταξη έγινε “υπό την αίρεση του μελλοντικού και αβέβαιου γεγονότος ότι μελλοντικά θα κατασκευασθεί δρόμος τετραπλής κατευθύνσεως δεν υποστηρίζεται από το ενώπιόν μου υλικό (βλ. επιστολές ημερ. 27.7.92 και 28.8.92, Τεκ. 1). Επομένως δεν μπορεί να πετύχει.
- 30 Σύμφωνα με την ΣτΕ1131/1950 οι προϋποθέσεις προς επιβολή του μέτρου της επιτάξεως είναι τρεις:

- 35 “Η επίταξις ως θεσμός ηπιώτερος μεν του της αναγκαστικής απαλλοτριώσεως, άτε μη συνεπαγόμενος οριστικήν αφαιρέσιν της χρήσεως του πράγματος, συγγενής όμως προς αυτήν, άτε ου μόνον παρακωλύων την άσκησιν νομίμων εξουσιών του κυρίου, αλλά και μεταβιβάζων, έστω και προσκαιρώς, αυτάς εις έτερα πρόσωπα, δεν συμβιβάζεται προς τας προστατευτικάς της ιδιοκτησίας διατάξεις του άρθρου 17 του Συντάγματος, εάν α) δεν επιβάλλεται εξ αφεύκτου και άμέσου δημοσίας ανάγκης, μη δυναμένης ν’ αντιμετωπισθί δι’ άλλου, ήττον επαχθούς, μέσου, β) δεν είναι προσωρινή και γ) δεν αναγνωρίζεται εις τον ιδιοκτήτην δικαίωμα αποζημιώσεως και δεν παρέχονται αυτώ τα μέσα ευχερούς και

αποτελεσματικής ασκήσεως του δικαιώματος τούτου.”

Στην κρινόμενη υπόθεση θεωρώ ότι έχουν τηρηθεί όλες οι πιο πάνω προϋποθέσεις και δεν υφίσταται πεδίο επέμβασης του δικαστηρίου.

5

Η προσφυγή απορρίπτεται. Καμιά διαταγή για τα έξοδα.

Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα.